

pujiarent, atque multum læti Deo gratias agerent, A
si quantum boni cœlitus sibi tunc impartiretur,
agnoscerent.

PETRES DE NATALIBUS, in catalogo sanctorum. lib. vi,
cap. 47.

Lanfrancus, relicto sæculo et sæcularibus studiis,
in prædicto monasterio habitum monachalem as-
sumpsit, et humilem ac despectam vitam ducere
cœpit: et cum esset omnium doctor, sapientiam
suam humiliter occultabat, etc. Quievit in Christo
quinto Nonas Julii.

JOANNES TRITHEMIUS abbas, De viris illustribus ordinis
S. Benedicti, lib. iii, cap. 325.

Lanfrancus, ex abbate Cadomensis monasterii
archiepiscopus Cantuariensis, vir doctissimus et
valde religiosus; non sine magnæ sanctitatis opi-
nionem habitus est, sicut in ejus gestis scriptis inven-
nitur. Claruit anno Domini 1060.

CÆSAR BARONIUS cardinalis, Annal. ecclesiast. tom. II,
ad an. 1070.

Hæc de ordinatione Lanfranci celebris hujus sæ-

culi in Ecclesia catholica luminis supra tantum can-
delabrum erecti, ut qui scientia egregie polleteret, et
sanctitate vitæ.

ARNOLDUS WION, Ligni vitæ lib. iii in Martyrologio.

Quinto Nonas Julii, Cantuarie in Anglia, sancti
Lanfranci archiepiscopi, summæ doctrinæ et mira-
culorum gloria clarissimi.

APPENDIX AD MARTYROLOGIUM ROMANUM, sive catalo-
gus generalis sanctorum, Urbano VIII dicatus,
auctore Philippo Ferrario.

Quinto Nonas Julii, Cantuarie in Anglia, sancti
Lanfranci episcopi. Et infra in notis. Ex Martyrolo-
gio monast. Maurul. et Felice. Is ex abbate Gado-
mensi in Normandia ob vitæ sanctitatem, et doctri-
nam factus est episcopus xxxiii Cantuariensis. Mi-
gravit e vita an. 1089.

MARTYROLOGIUM SANCTORUM ORD. S. BENEDICTI, ab
Hugone Menardo digestum.

Quinto Nonas Julii, Cantuarie in Anglia, beati
Lanfranci episcopi, summæ doctrinæ et sanctita-
tis viri.

DIES OBITALIS LANFRANCI.

(Anglia sacra, pars I, pag. 55)

V Kal. Junii obiit felicitis memoriæ Lanfrancus archie-
piscopus, catholicæ fidei fidelissimus observator
et firmissimus corroborator. Qui, cooperante gratia Dei,
istam ecclesiam a fundamentis fundavit et consum-
navit, et multis ac honestis ornamentis, aliis ex
auro mundissimo factis, aliis auro gemmisque para-
tis, aliis etsi sine auro ac gemmis, magnifico tamen
laudandis, ornavit; multis ac religiosis monachorum
personis ditavit, multa multumque reverenda reli-
gione decoravit. Hic etiam claustra, cellaria, refectoria,
dormitoria cæterasque omnes officinas necessa-
rias, et omnia ædificia infra ambitum curiæ con-
sistentia cum ipso ambitu mirabiliter miranda ædifi-
cavit. Pretioso insuper ornamento librorum istam
Ecclesiam apprime honestavit. [ex] quibus (49)
quamplurimos per semetipsum emendavit. Archie-

piscopum quoque Eboracensem ceterosque hujus
regni episcopos a subjectione hujus Ecclesiæ resi-
lientes ad veram et debitam subjectionem revocavit.
C Per hoc [l. hunc.] etiam et ipso faciente omnes illas
terras, quæ in anniversaria die regis Willelmi com-
memorantur, longo tempore amissas Ecclesia ista
recuperavit. Extra civitatem larga habitacula fecit,
quæ pauperibus et infirmis replevit; quibus de pro-
priis rebus victum et vestitum largiri præcepit. Si-
militer foris civitatem ecclesiam B. Gregorii compo-
suit, in qua clericos posuit, a quibus morientes et
unde sepulturam sibi possent præparare non habentes,
et absque pretio susciperentur, suscepti illuc
differrentur, delati honeste sepelirentur. In maneriis
ad archiepiscopum pertinentibus multas et honestas
ecclesiâs ædificavit; multas et honestissimas domos

(49) Grave crimen Lanfranco nuper intentavit vir
doctus Edwardus Brown in præfatione sua ad nuperam
Fasciculi Rerum Expetend. editionem, p. 53, quasi vero S. Scripturæ et SS. Patrum scripta ab
illo vitata fuerint; argumento criminis desumpto a
nota brevi RR. Matthæi Parkeri ad marginem textus
Roffensis. [Lanfrancus... quia scripturæ scriptorum vitio
erant nimium corruptæ, omnes tam V. quam N. Testa-
menti libros, nec non etiam scripta SS. Patrum se-
cundum orthodoxam fidem studuit corrigere. Hinc a
Lanfranco vitata, adulterata, abrasa, priscorum
scriptorum monumenta prefator suspicatur, et in
illum gravissimam censuram strinxit, ea RR. Parkerum
ex probo aliquo et authentico testimonio procul
dubio hausisse contestatus. Id quidem libenter con-
cederem: neque enim eruditissimus iste Primas at-
quid unquam temere vel otiose adnotavit; nec tamen
ejusmodi crimen Lanfranco impingere in animo
habuit. Non aliud ille adnotavit quam quod in vulgari-
tissimis historicorum nostræ gentis monumentis ho-

die omnibus legendum prostat. Sic enim Matthæus
Paris (ad annum 1089, Hist., p. 15): Lanfrancus
lectioni assidue vacavit. Libros Veteris ac Novi testa-
menti scriptorum vitio corruptos corrigere studuit;
cujus emendationis luce tam Anglorum Ecclesia quam
Gallorum se gaudet illustrari. His adde quæ habent
Matthæus Westmonasteriensis et optimæ notæ Choni-
con ms. in Bibliotheca Lambethana (ad an. 1089):
Lanfrancus archiepiscopus libros, quos rudis simplici-
tas Anglicana corruperat ab antiquo, diligenter sane
correxit; quorum corroboracione, (correctione legit
codex ms. Florilegi) se gaudet Ecclesia communiri.
Laudabile sane studium, et si quis cæcæ Latinæ
linguæ in clero Anglicano ante Nortmannico ignoran-
tiam perspexerit, cum primis necessarium. Quod tamen
libros solummodo ecclesiasticos, sc. Missalia,
Lectionaria et ejusmodi alia spectasse arbitror. At-
que his dictis viro amico et erudito minime detractum
velim, cui ob præclarum operis utilissimi edictum
republica litterata multum debet.

preparavit; quod et archiepiscopis essent delectationi et honori; et pauperibus hominibus, qui archiepiscopis domos seipissime preparabant, essent [in] tanti laboris sublevationem. Ecclesiam etiam Roffensem a fundamentis incepti, inceptam honeste perfecit, quam multis et honestis decoravit ornamentis. Insuper et reverendam inibi monachorum religionem instituit. Terras de Ecclesia longo tempore ablata acquisivit; quas monachis ad victum et vestitum habere permisit. Nec non ecclesiam S. Albani suscitavit et fere consummavit; quam etiam multa et pretiosa ornamentis ampliavit.

Semper legatur obitus Lanfranci in ordine suo, licet in hebdomada Pentecostes contigerit. Pronuntiatio Anniversario domini Lanfranci archiepiscopi in capitula, omnes simul fratres procedant in eccle-

A siam canentes verba m. a, interim sonantibus omnibus signis. Post cenam pulsato signo ad vigiliis, omnes solito more convenient; ipsas vigiliis festive peragant; duo tertium, tres sextum, quatuor nonum responsorium canant. In crastino quisque sacerdos missam unam pro eo celebrare debet; et qui missam non cantant quinquaginta psalmos cantet [i. content.]. Missa in conventu in albis festive celebretur; ad quam cantor et cum eo duo alii fratres sint, cappis induti; tres ad responsorium, quatuor ad tractum, similiter in cappis. Ad pauperes pascendos ipso die thesaurarii debent dare quadraginta solidos. Servitium refectorii festive fieri debet, sicut in festivitate unius apostoli. Ecclesia parata permaneat, sicut in festivitate S. Augustini, donec peragatur servitium.

BEATI LANFRANCI

PHIORIS BECCENSIS, DEIN PRIMI ABBATIS S. STEPHANI CADOMENSIS,

AC TANDEM

ARCHIEPISCOPI CANTUARIENSIS

IN OMNES PAULI EPISTOLAS COMMENTARIUM

CUM GLOSSULA INTERJECTA.

Prodeunt nunc primum in lucem ex codice manu antiqua exarato monasterii Sancti Melanii Redonensis congregationis Sancti Mauri.

3 INCIPIT ⁽⁵⁰⁾ PRÆFATIO

IN OMNES EPISTOLAS SANCTI PAULI.

Primum quaeritur quare post Evangelia, quae supplementum legis sunt, et in quibus nobis exempla et praecepta vivendi plenissime digesta sunt, voluerit Apostolus has Epistolas ad singulas Ecclesias destinare? Hac autem causa factum videtur, ut scilicet initia nascentis Ecclesiae novis causis existentibus praeveneret, et ut praesentia atque orientia reseraret vitia: et post futuras excluderet questiones, exemplo prophetarum, quae, post editam legem Moysi, in qua omnia Dei mandata legebantur, nihilominus tamen doctrina sua rediviva semper populi compressere peccata, et propter exemplum vivendi libros ad nostram etiam memoriam transmisserat. Deinde quaeritur cur non amplius quam decem Epistolas ad Ecclesias scripserit: decem sunt enim cum ea quae dicitur ad Hebraeos; nam reliquae quatuor ad discipulos specialiter sunt porrectae. Ut ostenderet Novum non discrepare a Veteri Te-

stamento, et se contra legem non facere Moysi, ad numerum primorum Decalogi mandatorum suarum Epistolas destinavit [ordinavit], et quot ille praeceptis a Pharaone instituit liberatos, totidem hic Epistolis a diaboli et idololatriae servitute edocet acquisitos. Nam et duas tabulas lapideas, duorum Testamentorum figuram habuisse viri eruditissimi tradiderunt. Epistolam sane quae ad Hebraeos scribitur, quidam Pauli non esse contendunt, eo quod non sit ejus nomine titulata, et propter sermonis stylique distantiam, sed aut Barnabae juxta Tertullianum, aut Lucae juxta quosdam, vel certe Clementis discipuli apostolorum et episcopi Romanae Ecclesiae post apostolos ordinati (TERTUL. lib. De pudicitia, cap. 20. EUSEB. lib. iv Hist. c. 8, Epistola ad Hebraeos quia Pauli sit.). Quibus respondendum est: Si propterea Pauli non erit quia ejus non habet nomen, ergo nec alicujus erit, quia nullius

(50) Haec et sequens Praefatio in codice ms. ascribuntur D. Hieronymo.